

Una excursió a les Guilleries

Tenia un amic cordial, generós, divertidíssim, amb una tendència notable pel pintoresc. Era en Gabriel Mata, un català fill de murcians que vivia amb la seva mare, una minyona vella i un lloro tan vell com la minyona. El pare havia estat funcionari del Banc d'Espanya abans de morir. Tots vivien de la pensió de viduitat de la mare, perquè Mata feia cent coses i cap de sòlida i segura. Era, oficialment, un desocupat perfecte. El seu pintoresquisme i un histrionisme molt considerable el convertien en un espectacle. Omplia el temps anant a les marxes de la fam dels que es trobaven en atur forçós i per assistir-hi tenia un vestit de dril de color de gos com fuig, d'autèntic desocupat. Anava també als enterraments de categoria, els que congregaven molta gent i on sempre sobraven cotxes. Es vestia de negre rigorós, feia cara d'apenat i passava la tarda anant i tornant del cementiri en cotxe de cavalls, que eren lents i es prenien sobretot el retorn amb una gran parsimònia.

Era un muntanyenc vocacional, però del gènere singular. No era un costellaire, no. Diria que era un fantasiós. Estimava les excursions sobre les quals podia fer literatura. Per exemple, un dia em va venir amb la idea que havíem de fer una llarga excursió sempre amb els peus a l'aigua. No sé perquè, en deia "palestina" d'aquest invent. **Després d'unes quantes proves a minsos i casolans corrents d'aigua vàrem escollir la Riera Major, que anys després fou el meu paisatge de cada dia, entre la Plana de Vic i les Guilleries, per fer la gran caminada. I un estiu ens posàrem en marxa, amb la idea d'anar des de la Noguera, prop de Viladrau, a la presa del Pasteral, al Ter. Els pantans de Sau i de Susqueda encara no existien.**

No ens fou difícil adonar-nos que ens havíem equivocat de temps per a fer "palestina". Massa gana, massa poc menjar i, a més, els maquis es movien pel Pirineu i el perill de traslladar-se a zones muntanyoses, com les que travessàvem, era real. Però aquella vida lliure, l'aire fi, la frescor de l'aigua als peus, els paisatges bellíssims d'aquelles contrades i l'alegria d'haver sobreviscut al malson de la guerra ens feia oblidar-ho tot. Les Guilleries sempre han atret els esperits guerrillers. Macià comptava arribar-hi després de Prats de Molló, i molts anys després, quan el guerrillerisme tornava a ser moda gràcies a Cuba, a Castro i al "Che" Guevara, un jove col·lega que va fer carrera política, Rafael Prades, va passar uns dies a casa meua a Sant Julià de Vilatorrada i em contava les excel·lències d'aquella terra abrupta per a fer la resistència. Era el temps dels 600 i em vaig posar a riure.

-Estimat Rafael –li vaig dir-, no tens idea del temps que som. Anem als difícils i abruptes boscos i senderols, i, si no hi trobem un 600 cada cent metres, hauràs guanyat la partida.

Efectivament, estava empestat d'aquells cotxes petits que marquen una època. Gairebé hi ensopegàvem.

Però quan vàrem anar-hi Mata i jo, no hi havia altres cotxes que uns autobusos de línia, vellíssims i ressuscitats, que esbufegaven com els asmàtics i saltaven com les cabres per les innobles carreteres de l'època. Vàrem complir allò de caminar amb els peus a l'aigua, excepte quan

trobàvem algun gorg de considerable fondària, com al Molí de Bojons, per exemple. Aleshores ens eixugàvem els peus al camí de terra seca. **Ens separàrem de la Riera Major, abans d'arribar al Ter, per enfilar-nos a Vallclara i anar a sopar i dormir al Santuari del Coll, que tenia hostel. Tant Vallclara com el Coll em feren una pregona impressió per la seva solitud i la seva encastellada presència.**

Encara a la Riera Major i a punt d'arribar a un mas on esperàvem plantar la tenda, vàrem trobar un curiós personatge. Un home d'edat madura, vestit pobrament però net i polit, que no duia altra impedimenta que un sarró. Com que fèiem el mateix camí, s'ajuntà a nosaltres. Era el darrer mestre autènticament rural i ambulat que he conegut. Anava als masos on tenien quitxalla, li donaven menjar i lloc a la pallissa, segurament una mica de diners, una misèria, i els ensenyava a llegir, escriure i les quatre regles. I així anava de mas en mas, caminant sempre, perquè havia de ser a tot arreu. Era un admirable vagabund de la cultura. Tenia una distinció especial, una aroma de casa bona anada a menys. I ens va sorprendre quan ens va dir que era cunyat de Déu.

-Què diu, bon home? –li contestàrem.

-Veureu, és molt senzill. Tinc una germana monja i, el dia de la professió, el bisbe Torras i Bages li va dir que era l'esposa del Senyor... Així sóc el seu cunyat, vaig exclamar jo. El bisbe Torras, que era un home molt seriós i gens amic de gatzara, em fulminà amb la mirada, darrera d'aquelles ulleres petites que duia.

Aquell ciutadà era un plaga. No sé si als infants de les isolades masies de les Guillerries, a més de llegir, escriure i comptar, els amania els minsos coneixements amb unes gotes de voltairianisme.

Se separà de nosaltres perquè la masia a la qual s'adreçava era més a prop. Nosaltres anàvem més amunt, però encara tornàrem a xipollejar l'aigua amiga, fins a ensopegar, realment esbalaïts, amb una bellesa silvestre, literalment sensacional. Molt jove, joveníssima, harmoniosament plena de carns lliures, amb la goluderia de viure als ulls foscos i als llavis molsuts. Anava amb una nena petita i era de la masia on volíem acampar. Tenia una coqueteria instintiva i feia unes magarrufes salvatges que t'encenien el desig. Mentre armàvem la tenda, va aparèixer fugaçment algunes vegades, remenant les anques i movent els pits joves, fermos i prodigiosament rodons. I desaparegué. El literat que portava a dins em va fer pensar en les paitides, les dones d'aigua que situava Guerau de Liost al Montseny. Però les seves paitides les imaginàvem rosses, fines, transparents, i aquella xicota era massissa i bruna. Devia ser, en tot cas, una dona d'aigua de la Riera Major, que no era abundant de cabal. No la vàrem veure més. Segurament la seva família, coneixent la seva fràgil virginitat, la tancà a casa. Aquells dos xicots joves de ciutat eren un perill. Però la visió d'aquella naturalesa en estat pur no ha desaparegut.

Al matí ens enfilàrem cap a Vallclara. Aleshores era una casa aïllada, amb l'aire finíssim. Els grans devien estar dedicats a les feines de la terra, perquè només hi havia una noieta sola, rossenca, d'aire virginal. Un àngel de Fra Angèlico. S'acostava més a la dona d'aigua que la morenassa que havíem deixat. Era, però, una dona d'aigua dels cims, malgrat que la mesurèssim amb els patrons de Bofill i Mates. **Aquella era la terra de**

Joan de Serrallonga, un dels bandolers literaris més coneguts de Catalunya. I una mica de pinta de bandolers devíem fer el meu company i jo, bruts, peluts i espellifats, amb un llarg bastó, una mena de bàcul fet amb una branca, que el pintoresquisme de Mata va exigir.

L'aspecte devia fer una certa feresa, perquè quan arribàrem al Santuari del Coll, damunt la vall de Susqueda i els cingles del Far al fons, la gent va parar d'enraonar. La tarda queia i hi havia la mica de llum necessària per explicar històries de por i d'apareguts. Enmig del silenci, a Mata -sempre el pintoresquisme- no se li va ocórrer altra cosa que cridar pegant cops a terra amb el gaiato, i en castellà: *¡Ah, de la casa! ¿Es aquí donde se da albergue i posada al cansado y hambriento peregrino?*

La por es podia tallar. Mata, a més, tenia una poderosa veu de baix, que cultivava cantant en un orfeó. Quan els estadants del Coll, que prenién la fresca, es van refer de l'ensurt i veieren que érem gent de pau, una mica beneïts, segurament, explicàrem la nostra "palestina". Ens advertiren del motiu del seu espant, explicant que aquell era temps i podia ser escenari dels maquis. La por se'ns va encomanar i ens adonàrem de la nostra inconsciència. **Ens digueren també que a partir de Susqueda era necessari el salconduit de fronteres** -que no teníem- i que la Guàrdia Civil era molt exigent. El meu amic es va ensorrar. Sempre havia tingut una por irracional a la Guàrdia Civil, por que, a partir d'aquell moment esdevingué diarreica. Com que al santuari hi havia hostel, sopàrem frugalment i dormírem en llit. La clientela eren segurament, antics malalts del pit i gent que necessitava el silenci i el repòs de les Guilleries.

L'endemà baixàrem a l'embassament del Pasteral, morts d'inquietud i de gana, amagant-nos com maquis autèntics. La pobresa del dinar va ser escandalosa. No vàrem trobar pa, només una llauna petita de tonyina i un tomàquet. Vàrem agafar el carrilet d'Olot fins a Girona, i cap a casa. La memòria és plena de persones que no viuen, de trens que ja no funcionen i de coses debolides.